

СИГНАЛЬНЫЙ
ЭКЗЕМПЛЯР

ՏԱՐԱՍ ԳՐԻԳՈՐՅԵՎԻՉ
Շ Ե Վ Չ Ե Ն Կ Ո

Ծննդյան 125-ամյակի առթիվ

ՏԱՐԱՍ ՇԵՎՉԵՆԿՈ

1814-1939

ԲԻԲԼԻՈԳՐԱՖԻԱԿԱՆ ՑԵՂԵԿԱՑՈՒ

ՇԵՎՉԵՆԿՈՆ «ԱՐԺԱՆԻ ՅԵ ԲԱՐՁՐ ԳՆԱ-
ՀԱՏՈՒԹՅԱՆ, ՎՈՐՊԵՍ ԱՌԱՋԻՆ ՅԵՎ ԶԸՇ-
ՄԱՐՏԱՊԵՍ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՊՈԵՏ, ՎՈՐԸ
ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԽՈՂԵՐԸ ՅԵՎ ԶԳԱՑ-
ՄՈՒՆՔՆԵՐԸ ԶԻ ԱՂԱՎԱՂԵԼ ՍՈՒՔԵԿՏԻՎ
ԼՐԱՑՈՒՄՆԵՐՈՎ»:

ՄԱՔՍԻՄ ԳՈՐԿԻ

Կազմեց Պետական Համալսարանի
բնագրաֆիկայի բաժինը

Պատ. խմբագիր՝ Ա. ՄՏԵՓԵՆՅԱՆ
Տեխ. խմբագիր՝ Ս. ՄԻՔԱՅԵՆ

ТАРАС ГРИГОРЬЕВИЧ
ШЕВЧЕНКО
БИБЛИОГРАФИЧЕСКАЯ ПАМЯТКА
Ереван 1939

Դիմվելիս № 8095 պատ. № 318 տիրաժ — 2000

Հայկական ԽՍՀ ԺԿՍ-ի Երևանի շրջանի
«Խորհրդային Հայաստան»-ի Տպարան, Յերևան

11-28403 97

Տարաս Գրիգորյեվիչ Շեվչենկո
(1814 - 1861)

ՇԵՎԱԶԵՆԿՈՑԻ ՄԵԾԱՐՄԱՆ ԱՐԳԵԼՈՒՄԸ ՄԻ ԱՅՆՊԻՍԻ ՍՔԱՆ-
ՁԵԼԻ, ՀԻԱՆԱԼԻ, ՀՍԶՎԱԴԵՊ, ԲԱԽՏԱՎՈՐ ՅԵՎ ՀԱՋՈՂ ՄԻՋՈՑ ԵՐ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԴԵՄ ԱԳԻՏԱՅԻԱՅԻ ՏԵՍԱԿԵՏԻՑ, ՎՈՐ ԱՎԵԼԻ ԼԱՎ
ԱԳԻՏԱՅԻԱ ԶԻ ՅԵԼ ԿԱՐԵԼԻ ՊԱՏԿԵՐԱՅՆԵԼ: ՅԵՍ ԿԱՐԾՈՒՄ ԵՄ՝ ՄԵՐ
ԲՈԼՈՐ ԼԱՎԱԳՈՒՅՆ ՍՈՑԻԱԼ-ԴԵՄՈԿՐԱՏԱԿԱՆ ԱԳԻՏԱՏՈՐՆԵՐԸ ԿԱՌԱ-
ՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԴԵՄ ԱՅԴՊԻՍԻ ԿԱՐՃ ԺԱՄԱՆԱԿՈՒՄ ՅԵՐԲԵՔ ՁԵՌՔ
ՁԵՅԻՆ ԲԵՐԻ ԱՅՆՊԻՍԻ ԳԼԽԱՊՏՈՒՅՏ ՀԱՋՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ, ՎՈՐՊԻՍԻՆ
ՀԱԿԱԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ԻՄԱՍՏՈՎ ՁԵՌՔ ԲԵՐԵՑ ԱՅԴ ՄԻՋՈՑԸ: ԱՅԴ ՄԻ-
ՋՈՑԱՌՈՒՄԻՑ ՀԵՏՈ ՄԻԼԻՈՆԱՎՈՐ ՅԵՎ ՄԻԼԻՈՆԱՎՈՐ «ՔԱՂՔԵՆԻ-
ՆԵՐ» ՍԿՍԵՑԻՆ ԴԱՌՆԱԼ ԳԻՏԱԿԻՑ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆԵՐ ՅԵՎ ՀԱՄՈՋՎԵԼ
ՎՈՐ ՃԻՇՏ Ե ԱՅՆ ԱՍԱՑՎԱԾՔԸ, ԹԵ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԸ «ԺՈՂՈՎՐԴՆԵՐԻ
ՔԱՆՏ» Ե:

Լ. Ե. Ն. Ի. Ն.

* * *

Այլ Մյաճեկյանի անվան Հայկական ԽՍՀ Պետական Հանրային գրադարանի Տեղեկատու.— Բիրլիոգրաֆիական բաժնի կազմած ներկա բիրլիոգրաֆիական ցուցակը տալիս է տեղեկություններ ուկրաինական մեծ բանաստեղծ Տարաս Շեվչենկոյի բանաստեղծությունների հայերեն քարգմանությունների և նրա վերաբերյալ յեղած նյութերի մասին:

Նյութը դատարկված է ժամանակագրական կարգով: Յուրաքանչյուր տարեքվի մեջ տրված են նախ բանաստեղծի յերկերի քարգմանությունները և ապա նյութեր նրա մասին, իսկ 1939 թվի՝ Շեվչենկոյի մասին նյութերը բաժանված են ըստ անի՝ բանաստեղծությունների, հոգվածների, հորելյանական նյութեր: Նման դատարկությունը պատկերացում է տալիս, թե հայ գրականության մեջ ինչպես է արտահայտվել Շեվչենկոյի պոեզիան:

Նախահեղափոխական հայ գրականությունը, հասկանալի պատմառով, շատ ժլատ է յեղել այդ հեղափոխական բանաստեղծի նկատմամբ: Պարբերական մամուլում միայն ծննդյան և մահվան տարեդարձերին, յերբեմն՝ գետնադնում են հատվածներ նրա բանաստեղծություններից, նրա նկարները, հոգվածներ նրա մասին:

Հետհեղափոխական շրջանում Շեվչենկոյի մահվան 75-ամյակի առնչությամբ 1936 թ. սկսվում է ուժեղ հետաքրքրություն նրա շուրջը, մեզ մոտ ևս քարգմանվում են նրա պոեմներից և բանաստեղծություններից:

Մինչև 1933 թ. մեր պարբերական մամուլում Շեվչենկոյն շարունակ քարգմանվում է և, վերջապես 1939 թ. բանաստեղծի ծննդյան 125-ամյա հորելյանին Հայկական ԽՍՀ Պետհրատը լույս ընծայեց նրա բանաստեղծությունների ժողովածու «Կարգարի»-ի քարգմանությունը: «Կարգարի»-ի քարգմանությունը մեծ գործ է, վորով ուկրաինական մեծ յերգիչը դառնում է հայ լայն հասարակայնության սեփականությունը և վորով ավելի ևս ամրապնդվում է յորիքային ազատ ժողովուրդների քարեկանությունը:

Այս տեղեկատուն կազմելու ժամանակ «նորհրդային գրականություն» ամսագրի № 3-4-ը, ինչպես և մի շարք այլ հրատարակություններ, վորոնց մասին համապատասխան հիշատակություն կա տեղում, մամուլի տակ են յեղել: Բիրլիոգրաֆիայում քվարկված գործերից լույսի, Պետհրատը լույս է ընծայելու Նրիլի կենսագրական ակնարկը Շեվչենկոյի մասին, գրված հատկապես պատմիկների համար:

Բիրլիոգրաֆիական այս տեղեկատուն պատրաստ է յեղել 1939 թվի մարտի 25-ին:

ՏԱՐԱՍ ՇԵՎՉԵՆԿՈՆ ՅԵՎ ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

ԽՍՀՄ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԻ ՄԻՋԵՎ ԲԱՐԵԿԱՍՈՒԹՅՈՒՆՆ ԱՃՈՒՄ ՈՒ ԱՍՐԱՊՆԴՎՈՒՄ Ե՝ ԱՅԳ, ԸՆԿԵՐՆԵՐ, ԱՍԵՆԱՐԺԵՔԱՎՈՐՆ Ե ՆՐԱՆԻՑ, ԻՆՁ ՏՎԵԼ Ե ՄԵՋ ԲՈԼՇԵՎԻԿԱՆ ԱՋԳՍՅՈՒՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ: ԻՍԿ ԲԱՐԵԿԱՍՈՒԹՅՈՒՆԸ ԽՍՀՄ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԻ ՄԻՋԵՎ-ՄԵԾ ՅԵՎ ԼՈՒՐՋ ՆՎԱՃՈՒՄ Ե՝ ՎՈՐՈՎԷՏԵՎ ՔԱՆԻ ԱՅԳ ԲԱՐԵԿԱՍՈՒԹՅՈՒՆԸ ԳՈՅՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԻ, ՄԵՐ ՅԵՐԿՐԻ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐՆ ԱՋԱՏ ՈՒ ԱՆՊԱՐՏԵԼԻ ԿԼԻՆԵՆ, ՎՈՋ ՎՈՔ ԱՐՏԱՔԻՆ ՁԵ ՄԵՋ ՀԱՄԱՐ, ՎՈՋ ՆԵՐՔԻՆ, ՎՈՋ ԱՐՏԱՔԻՆ ԹՅԱՄԻՆԵՐԸ, ՔԱՆԻ ԱՅԳ ԲԱՐԵԿԱՍՈՒԹՅՈՒՆՆ ԱՊՐՈՒՄ ՅԵՎ ԾԱՂՎՈՒՄ Ե՝ ԿԱՐՈՂ ԵՔ ԴՐԱՆՈՒՄ ՉԿԱՍԿԱՄԵԼ, ԸՆԿԵՐՆԵՐ:

Ս Տ Ա Ն Ի Ն

Տարաս Շեվչենկոյն Ուկրաինայի մեծագույն բանաստեղծն է և Համաշխարհային պոեզիայի կարկառուն դեմքերից մեկը: Նրա անունը չընդադառնում է Ժողովրդական սիրո և խորունկ մեծաբանքի փառապատկով:

Շեվչենկոյի Ժողովրդականութունը բացառիկ է, նա Ժողովրդի զավակն է բառիս բուն իմաստով և անհնար է բաժանել նրա անունը Ժողովրդից:

Նա յերգել է ճնշված Ժողովրդի վիշտը, բողաչունչ տողերով խարազանել է ճնշողների բռնությունն ու դաժանությունը, ըմբոստացել է ինքնակալութան դեմ: Վորպես ճորտ գյուղացի նա կրել է անասելի տառապանքներ, զրկանք ու հալածանք, զգացել է ստրկության ահալոր լուծը: Վորպես ըմբոստ հեղափոխական դեմոկրատ, հանճարեղ բանաստեղծ ու նկարիչ տասը տարի տառապել է աքսորում: Նրա կյանքն ու ճակատագիրը Ժողովրդի կյանքն ու ճակատագիրն է անցյալում, դաժան և մռայլ իրականության պայմաններում: Ահա թե ինչու Շեվչենկոյի յերգը բղիտում է Ժողովրդի ամենախոր ակունքներից:

Ուկրաինայի ազատ և յերջանիկ ժողովուրդը հաջորդաբար և, վոր
ունի աշխարհի մի հանճարեղ յերգիչ, այդ հաջորդութիւնը բա-
ժանում են սոցիալիստական հայրենիքի բոլոր ժողովուրդները:

Հասկանալի յեմիանդամայն, վոր նման մեծ մի բանաստեղ-
ծի անունը չէր կարող պարիակված մնալ սոսկ իր հայրենիքի
առհամաներում: Հակառակ ցարկովի հարուցած բոլոր խոչընդոտ-
ներին՝ ուստական մեծ ժողովրդի վորդիները Շեվչենկոյին դա-
սեցին իրենց մեծազույն բանաստեղծներ շարքը՝ անմահ Պուշ-
կինի կողքին և առաջավոր մարդկութիւնը Շեվչենկոյի անունը
նվիրագործեց վորպես բոլոր ժամանակների ժողովրդական մեծ
պոետներից մեկը:

Հայ ժողովուրդը նույնպես անմասն չմնաց Շեվչենկոյի
բանաստեղծական ժառանգութիւնից: Սակայն ցարական ինքնա-
կալութիւնը և սուլթանական դեսպոտիզմը կաշկանդել ելին
ճնշված ժողովրդի ազատութիւնը, փակել նրա լեզուն: Ահա թե
ինչու Շեվչենկոյի, այդ ազատասեր ու ըմբոստ բանաստեղծի,
անվահեր մարտիկի և խարաղանդի անունը քիչ անդամ և յերե-
վում անցյալում ճնշված ժողովուրդների մամուլի և գրականու-
թյան մեջ: «Մոլդավացուց մինչև Ֆիններ յուռ ելին» ժողովուրդ-
ների բանտ կոչված ցարական Ռուսաստանում:

Սակայն դեռևս անցյալ դարի 70-ական թվերին Վենետի-
կում հրատարակող «Բազմավեպ» հանդեսում մենք գտնում ենք
բազմական մանրամասն տեղեկութիւններ մեծ բանաստեղծի կյան-
քի և ստեղծագործութեան մասին, Շեվչենկոյի յերկերից թարգ-
մանաբար բերված որինակներով:

«Բազմավեպ»-ի 1879 թվի առաջին յիսամսյա պրակում
Հ.Ք.Ք. ստորագրութեամբ տպագրված և բավական ընդարձակ
մի հոդված «Թառաս Շեվչենքո—աղբային բանաստեղծ փոքր
ոռուաց» վերնագրով: Հոդվածի հեղինակը ծագումով Ղրիմցի
հայ գրող Քուչներյանն է, վոր ծնվել է Ղրիմի Ղարաուսու-բաղար
քաղաքում 1841 թ. և մեռել Ռոստովում 1891 թ.:

Բացի կենսագրական հոդվածից, Քուչներյանը Շեվչենկոյից
թարգմանել է մի շարք բանաստեղծութիւններ և «Մարիանա»
պոեմը՝ գրեթե ամբողջութեամբ: Այս բոլոր թարգմանութիւննե-
րը ղեկավարված են «Բազմավեպի» նույն համարում: Քուչներյանը
տիրապետում էր ուսուսերենին, ինչպես և գիտեր ուկրաիներեն:
Նա թարգմանել է նաև Պուշկինի «Ճանապարհորդութիւնը դեպի

Արդրում»-ը, վորը տպագրվել է նույն «Բազմավեպում» 1883
թվին:

Շեվչենկոյի մասին՝ առաջին հայ թարգմանչի գրած կեն-
սագրական հոդվածը Նետաքրքրական է և՛ ժամանակակից ընթեր-
ցողի համար:

Ամենից առաջ Ք. Քուչներյանը նշում է Շեվչենկոյի սերտ
կապը ժողովրդական լեզվի և ստեղծագործութեան հետ. «Շեվ-
չենքոյի լեզուն հասարակաց փոքր ոռուաց խոսած լեզուն է,—
գրում է նա,— գրվածոց նյութը աղբային բանաստեղծութիւնը.
Շեվչենքոյի գրիչն աննման գեղեցկութիւն մը կառնու և կտիրե
ընթերցողաց սրտին: Այս նյութերուն վրա իրմե առաջ շատ շա-
տերը՝ յեթե վոչ գրած, այլ յերգած ելին: Շեվչենքո զանոնք ա-
մենքը ի մի հալածելով ի լույս ընծայեց յերկհատոր բանաստեղ
ծութիւնը Քոպլար անվամբ, վոր թարգմանի հայերեն քնարա-
հար կամ աշուղ»:

Այնուհետև հայ հեղինակը նշում է այն իրողութիւնը, վոր
ամեն մի ուկրաինացի սիրով և հարգանքով է արտասանում բա-
նաստեղծի անունը: «Չկա և վոչ մի գյուղացի, վոր գոնե Շեվ-
չենքոյի միքանի յերգեր, վորոնք ինքը դուռքա (մտածութիւն)
կանվանե, բերնուց չգիտնա»:

«Այդ բանաստեղծութիւնների այնքան հմայիչ և կախարդիչ
լինելը, ահաասարակ ամենքի սրտին, մտքին և լեզվին վրա տիրե-
լու գլխավոր պատճառը նրանց նախնական պարզութիւնն է»:

Հայ հեղինակը Շեվչենկոյի պոեզիայի ժողովրդական հմայքը
բացատրում է նաև նրանով, վոր բանաստեղծը «գեղացու ծը-
նունդ» է: Ք. Քուչներյանը Շեվչենկոյին համեմատում է «Խլիա-
կանի» և «Վոդիսականի» հեղինակի հետ:

«Յեթե բոլորովին տարրինակ չերելի համեմատութիւնս,
կհամարձակիմ գրուցելու, վոր ինչպես Հոմերոս ի մի հալա-
քելով Հունաց հին յերգերը ամբողջ յերգարան մը սարքեց դյու-
ցաղանց քաջագործութիւնից ի զմայլումն և ի խրատ աղագա-
յից, նույնը քրած է և Շեվչենքո»:

Այնուհետև հայ կենսագիրը թվարկում է Շեվչենկոյի գլխավոր
յերկերը՝ «Կատերինա», «Հայդամակներ», «Նայմիչկա», «Տո-
պոլի» («Բարդի»), «Մարիանա», «Նելոյլինիկ» (գերին),
«Գամայիա» և այլն և տալիս մի քանի պոեմների համառոտ բո-
վանդակութիւնը, գլխավորապես կանգ առնելով «Հայդամակ-

ներ» պոեմի վրա: «Հայդամակներ» պոեմում Շեվչենկոյի հանձարը լայն և ընդարձակ ասպարեզ է գտնում, — դրում է Բուչներյանը:

Թարգմանական հատվածներից ամենից ընդարձակն է «Մարիաննա» վերնագրով պոեմը մոտ 350 տող, վորը բնագրում ևս անավարտ է մնացել: Այս պոեմը, վոր ուկրաինական բնագրում կրում է «Марьяна Черниця» վերնագիրը, Շեվչենկոն գրել է 1841 թ. Պետերբուրգում: Պոեմը սկսվում է մի նախերգով, նվիրված բանաստեղծի մանկական տարիների բարեկամուհի Ոկսանային: Այս նախերգը Գուչներյանի թարգմանություն մեջ չկա: Պոեմում պատկերված է մի ուկրաինուհու դժբախտ ճակատագիրը, վորին մայրը բաժանելով իր սիրած յերիտասարդից ուղղում է տալ մի ծեր հարստի:

Սոսերով «Մարիաննա» պոեմի մասին, հայ թարգմանիչն ասում է. «Ամբողջ այս պատմություն մեջ համերակառն պարզություն կիսայի... միով բանիվ այս յերգը՝ Մարիաննա — մյուս յերգոց հետ ցույց է մեծի հանճարո ճերթողին և անմահացուցիչ անվան Թառաս Շեվչենկոյի»:

Շեվչենկոն քաղաքացիական վշտի և բողոքի իր մոտիվներով հարադատ է 60-ական թվերի հայ բանաստեղծներին: Շատ ընդհանուր բան կա նրա և հայ բանաստեղծների միջև առհասարակ:

Մ. Նալբանդյանի, Ս. Շահապիրի, հետադույում Հ. Թումանյանի, Հ. Հովհաննիսյանի, Ա. Իսահակյանի, Ա. Ծատուրյանի յերկերում մենք գտնում ենք Շեվչենկոյին հիշեցնող մոտիվներ. համարյա նույն թեման են վերցնում նրանք իրենց ստեղծագործությունների համար — ժողովրդի ճնշված դրությունը, հայրենիքի սերը, բողոքն ու ըմբոստացումը ժամանակի մռայլ իրականության հին կարգերի դեմ:

Թումանյանի Անուշը Շեվչենկոյի Կատերինայի հեռավոր, բայց բախտակից ու հարադատ քույրն է, նույն կարգերն ու որենքներն են ճնշում նրանց: Անցյալ կյանքի նույն անիծյալ պայմաններն են կանխորոշում նրանց վողբերգական ճակատագիրը:

Բանաստեղծական մոտիվների այս հարադատությունը արտացոլում է անցյալում ճնշված ժողովուրդների ծանր և անել վիճակը: Նրանց միացնում է նույն պայքարը ցարական ինքնակա-

լուծյան դեմ, ստրկություն և բռնության դեմ, կալվածատերերի և կապիտալիստների շահագործման ու ճնշման դեմ:

Պուշկինի, Լերմոնտովի, Նեկրասովի պոեզիայի վեհ տրագիգիաները վոդեշնչում էլին անցյալի մեր մեծ պոետներին պայքարելու լավագույն որերի համար: Նրանք հավատում էլին արայծառ ապագային: Տգիտություն և խավարի, բռնության և ճնշման պայմաններում նրանք չէին կորցնում իրենց հույսը:

Շատ լավ է առել Շեվչենկոյի առաջին հայ թարգմանիչը տառալյալ մեծ բանաստեղծի մասին, թե «նրա հանճարի վրա — ավելացավ 10-տարվա աքսորանք հայրենիքի սիրո համար»:

Աքսորում կրած այդ յերկարամյա տառապանքը չընկճեց նրա վողբն, թեև քայքայեց նրա առողջությունը: Բանաստեղծի այս վողբերգական ճակատագիրը բաժանել է և անմահ Մ. Նալբանդյանը: Պետրոպոլյովսկի բերդում յերկար տարիներ հյուծվելուց հետո նա մեռավ հեռավոր տափաստանում, չկորցնելով հույսն իր հայրենիքի յերջանիկ ապագայի նկատմամբ:

Մ. Նալբանդյանը կրակոտ տողերով յերգում էր ազատությունը: Վոչ բանտ, վոչ աքսոր, վոչ կախաղան չեն սարսափեցնում բողոքող յերգչին: Բանաստեղծը տեսնում է, թե վորքան զեղեցիկ է իր հայրենիքը, սակայն, ավա՜ղ այդ հայրենիքը հեծում էր ստրկության շղթաների տակ: Մ. Շահապիրը Շեվչենկոյի նման յերգում է իր հայրենիքի զեղեցիկությունը, իր ծննդավայր Աշտարակը՝

Բայց բոլորն ստրկության

Կաշկանդված է կապանքով,

Ժողովուրդը թշվառական

Սեղրված է մեծ խավարով:

Մենք հաճախ ենք պատահում Շեվչենկոյի մոտ նման մոտիվների: Գեղեցիկ է Ուկրաինայի իր կանաչադարձ գյուղերով, ծաղկավետ, հինավուրց Դնեպրով, վորը հոսում է մանչավով, սակայն այնտեղ իշխում էր սև-կալվածատերը, ժողովուրդը հեծում էր ստրկության դաժան լծի տակ:

Տարաս Շեվչենկոն զգում է իր հայրենիքի զեղեցիկությունը, սակայն նա դառն կերպով ծաղրում է այն մարդկանց, վորոնք գյուղական հին նահապետական կյանքը համարում են յերկրային դրախտ: «Այդ դրախտում, — գրում է Շեվչենկոն իր մի բանաստեղծության մեջ, — չքավորի վերջին կարկատած չապիկն

անդամ հանում են կաշիք հետ միասին, այնտեղ կոռ-բեդյառի փոխարեն փորքեայրուն խաչ են հանում, իսկ նրա փորքուն, մի-նուճար փորքուն չլթալում, նրա միակ հույսը դինոլոր տանում... Իսկ այ, այնտեղ, ցանկապատի տակ քաղցից յերեխան է ուռչում ու մեռնում, իսկ մայրը աղայի հանդում ցորեն է հնձում: Մի-թե այս տողերը համահնչյուն չեն Հով. Թումանյանի «Գութանի յերգի» տողերին: Ահա թե ինչու Թումանյանը Շեվչենկոյին հա-մարում եր իրեն առանձնապես մոտիկ է հարազատ մեծ բանաս-տեղծներից մեկը: Պուշկինի յերկերի կողքին Թումանյանի աշխա-տասեղանի վրա կարելի յեր տեսնել «Կորդար»-ի հատո-րը: Շեվչենկոյի պոեզիայի խորը ժողովրդականութունը հմա-յում եր Թումանյանին: Նա ինքը սիրում եր ուկրաինական ժողո-վրդի յերգերը, վորոնց թվում է Շեվչենկոյի յերգերը, դանե-լով նրանց մեջ հայ ժողովրդական յերգերին մոտիկ չեւտեր և մեկողիաներ: Շեվչենկոյի նշանավոր յերգերից մեկը, — հատված «Причинна»-ից (Рече та стогне Дніпр широкий) բանաստեղծի դուստր ընկ. Նվարդ Թումանյանի վկայությամբ, Հովհաննես Թումանյանը յերգում եր յերբեմն վերջին քառատողը հայերենի վերածելով: Ահա այդ քառատողը.

Մթին է դեռ ու չի ծեղում,
Լուռ ամեն ուր և վոչ մի ձեն
Վորքն է վորքին կանչում ծմակում
Ու հացենին ճոռում մեն-մեն...

Հետաքրքրութունը դեպի Շեվչենկոն հայ հասարակության առաջավոր չրջաններում ուժեղանում է առանձնապես 1905 թ. հեղափոխությունից հետո: Ռուսական մեծ պրոլետարիատի հե-ղափոխական շարժման ազատագրության հույս է ներշնչում ճնշված ժողովուրդներին: Հայ ժողովուրդը, վորպես մեկն անց-յալում այդ ճնշված ժողովուրդներից, խանդավառությամբ վող-ջունում է հեղափոխության մարտիկներին և անհամբեր սպասում ցարական դահի տապալման: Հայ բանվորների, դեմոկրատական առաջավոր ինտելիգենցիայի չրջանում ակնածանքով են հիշա-տակվում մեծ հեղափոխականների, ժողովրդի ազատագրության ռահվիրաներ՝ Բելինսկու, Չերնիշևսկու, Դոբրոլյուբովի, Նեկ-բասովի, Շեվչենկոյի, Նալբանդյանի անունները: Հայկական և ռու-

սական հեղափոխական յերգերի հետ միասին յերգվում են նաև Շեվչենկոյի յերգերը, վոչ միայն մեծահասակների չրջանում, այլ և դպրոցներում:

Տ. Շեվչենկոյի մահվան հիսնամյակի առթիվ 1911 թ. հայ-կական որաթերթերը («Մշակ», «Հորիզոն»), սահմանափակվել են միայն կենսագրական տեղեկություններ բովանդակող հոդվածներ տպագրելով: Բուրժուական և ռեակցիոն մամուլը մեծ բանաս-տեղծի մահվան 50-ամյակի առթիվ փորձում են նսեմացնել և խեղաթյուրել Շեվչենկոյի պայծառ դեմքը, ներկայացնելով նրան լոկ վորպես «մալուռուսական» պոետ, միայն վորպես աղգային սահմանափակ յերգիչ:

Մեծ Ստալինի գինակից բոցավառ հեղափոխական Ս. Սպան-դարյանը ժամանակին վրդովմունքով հանդես է յեկել Տարաս Շեվչենկոյի հորեկյանը լոկ «մալուռուսական» յերաժշտական յե-րեկայի վերածելու և նրա պատկերը խեղաթյուրելու փորձերի դեմ: 1911 թ. մարտին Թբիլիսիի Զուբայովի անվան ժողովրդա-կան տանը կազմակերպված «մալուռուսական ներկայացման առ-թիվ Ս. Սպանդարյանը «Листою конейка» թերթում Ս. Ուլին սոս բաղրությամբ գրում է. «Ժողովրդական բեմը վերածել կաֆե շանտանի, և այդ դոհկությունը կատարվում է ուկրաինական մեծ բանաստեղծ, բանաստեղծ վչտակիր, ժողովրդական կորգար Տարաս Շեվչենկոյի մահվան 50-ամյակի որը: Ահա այսպես մե-ծարեցին հանճարեղ ճորտ նկարչի և գրողի հիշատակը»:

Ս. Սպանդարյանը հնարավորութուն չուներ ավելի բացա-հայտորեն խոսելու այդ մասին, սակայն այս տողերը ևս բա-վական են ցույց տալու համար, թե ինչպես բուլչեիկ հեղափո-խականը սրատես աչքով տեսնում եր կատարվող կեղծիքը, կրքոտ կերպով սահմանադժում եր հեղափոխական մեծ բա-նաստեղծին բուրժուական ինտելիգենտների և նացիոնալիստների վողորմելի փորձերից՝ Շեվչենկոյի հորեկյանը սովորական «Մա-լուռուսական ներկայացման» վերածելու և նրա պոեզիայի հեղա-փոխական վողին ամեն կերպ աղճատելու:

Ժամանակի առաջավոր մամուլը չեր կարող ազատորեն ար-տահայտվել Շեվչենկոյի մասին: Շեվչենկոյից կատարված հատ ու կենտ թարգմանությունները, մեծ մասամբ ցենզուրայի կող-մից կրճատված են, խեղաթյուրված: Տպագրվել են հայկական յերգարաններում և դասագրքերում հատկապես այնպիսի բա-

նաստեղծութիւններ, վորոնք առանձին «վտանգ» չէին ներկայացնում: Մեծ դժուարությամբ գրված հորեկանական հոգիածնների մեջ, սակայն կան և այնպիսիները, վորոնց տեղերի միջև կարելի չէ կարդալ հեղինակի իսկական խոհերն ու մտորումները: Շեվչենկոյի մահվան 50-ամյակի առթիվ, 1911 թվին «Տարազ» պատկերադարձ ժուռնալը տպագրել է ուշադրութեամբ արժանի մի հոդված և թերևս առաջին անգամ դետեղել է Շեվչենկոյի դեղեցիկ նկարը: Շեվչենկոյի մասին Հովակիմ Սոլովյանի հոդվածը կրում է «Ուկրաինյան Պրոմեթեոս» վերնագիրը: Հոդվածագիրը կարողացել է յեղոպոսյան լեզվով անցկացնել մի քանի մտքեր, վորոնք ցարական ռեակցիայի տարիներում անհնար էր ազատորեն քարոզել:

Խոսելով Շեվչենկոյի պոեզիայի նշանակութեան մասին, նշելով նրա ժողովրդական վոզլին, հոգիածագիրն ասում է. «Յեմ վոչ վոք այնպես ուժեղ չի յերգում ժողովրդի ցավը, վորքան ժողովրդից յեկած բանաստեղծը... Նրա յերգն եր վոչ միայն հայրենիքի վեշտը, այլ բոլոր ազգերի յեղբայրացումը...»:

Ուշադրով և նաև այն դիտողութիւնը, վոր Սոլովյանն ասում է այն մասին, թե ինչպես «Շեվչենկոն արդար ցատումով ծառայում է բռնակալ Ներոնի դեմ, յերեսովն է տալիս նրա բարբարոսութիւնները, անմեղների թափված արյան համար բանաստեղծն սպառնում է, ասելով, տանջվածների հոգիները կգան կղաղեն նրան, սրանց հոգիները կգան, կիջնեն բռնակալի բարձի առաջ...»:

Հայտնի չէ, վոր Շեվչենկոն Ներոն ասելով հասկանում էր Նիկոլայ I-ը—«վոչ վերջին թաղապսակ դահիճը»: «Տարազի» հոգիածագիրը անկասկած դիտե այդ, բայց խոսում է այնպես, կարծես խոսքը վերաբերում է լոկ Հոմեր արյունարբու կայսրին:

Հ. Սոլովյանն իր հոդվածում նաև մեջ է բերում հայտնի «Յանովիմ» («Կտակ») բանաստեղծութիւնը ուկրաիներեն լեզվով, բայց կրճատ, չափ հասկանալի պատճառներով:

Շեվչենկոյի ծննդյան հարյուրամյակն իր արձագանքները գտնում է նաև հայկական մամուլում: Բացի որաթերթերից հոգիածններ են տպագրում Շեվչենկոյի մասին նաև ժուռնալները: Վերելվում հիշատակված «Տարազ» ժուռնալը նորից տպագրում է Շեվչենկոյի նկարը և մի վոքը հոգիած հորեկանի մասին: Այս շրջանում ուշադրութեամբ արժանի չէ հայտնի մանկական ամսա-

դիր «Հասկերում» տպագրված կենսագրական հոդվածը Շեվչենկոյի մասին: Ինչպես հայտնի չէ, «Հասկեր» մանկական ամսագիրը (խմբագիր՝ Սո. Լիսիցյան), մեծ բանաստեղծ Հովհ. Թումանյանի մոտիկ աշխատակցութեամբ, դժբալի աշխատանք է կատարել նախահեղափոխական շրջանում հայ մանուկներին դեմոկրատական վոզով դաստիարակելու գործում: Այդ ամսագրի մշտական աշխատակից եր նաև հայտնի բանաստեղծ Աթաբեկ Խնկոյանը. աշխատակցում էլին նաև մանկական դրողներ Հ. Սղաբարը, Սիմակը (ներկայումս ՀԽՍՀ Գերագույն Խորհրդի նախագահութեան նախագահի տեղակալ), Հ. Հայրապետյանը և ուրիշները:

Ահա այդ ժուռնալի 1914 թ. մայիսի համարում մենք գտնում ենք Աթ. ստորագրութեամբ մի հոդված ուկրաիներեն մեծ բանաստեղծի մասին: Հոդվածը կրում է «Անմոռանալի Տարազը» վերնագիրը: Բացի հոդվածից նույն համարում տպագրված են նաև Շեվչենկոյի յերեք բանաստեղծութիւնների թարգմանությունները—«Կտակը», «Պուրակը» և «Գյուղը» թարգմանչի լրիվ ստորագրութեամբ Աթաբեկ Խնկոյան:

Հոկտեմբերյան սոցիալիստական մեծ հեղափոխութիւնը փրչրեց դարավոր ստրկութեան շղթաները: Մեր մեծ հայրենիքի բոլոր ժողովուրդները այսօր իրենց ազատ ու յերջանիկ ընտանիքում քաղցր խոսքերով հիշում են ազատութեան մեծ յերգիչ Տարաս Շեվչենկոյին: Նրանք այժմ լիովին հնարավորութիւն ունեն ծանոթանալու Շեվչենկոյի բոցաշունչ յերգերին: Հռչակավոր «Կորզարը» թարգմանվում և հրատարակվում է յեղբայրական ժողովուրդների լեզուներով:

Հեղափոխութիւնից առաջ հայերեն լեզվով թարգմանվել են Շեվչենկոյի վոքերաթիվ բանաստեղծութիւնները, առանձին հատվածներ նրա նշանավոր պոեմներից, հաճախ կրճատված և աղճատված ցարական դրաքննութեան կողմից:

Հռչակավոր «Կտակը» անցյալում յերեք չի թարգմանվել լրիվ: Այդ սքանչելի յերկի հեղափոխական վոզին սարսափ եր ազդում ցարական բյուրոկրատիային և ռեակցիային: Հոկտեմբերյան հեղափոխութիւնից հետո միայն «Կտակը» թարգմանվեց լրիվ, հնչեց լիաճայն: Այսօր հայերեն լեզվով մենք ունենք այդ բանաստեղծութեան յոթը թարգմանութիւն, կատարված խորհրդային պոետների կողմից:

Անցյալում հայերեն լեզվով մենք չունեինք Շեվչենկոյի վոչ մի պոեմի լրիվ թարգմանությունը (բացի «Մարիաննա» պոեմը)։ Այսօր չքանչափապես բանաստեղծ Գ. Սարյանի թարգմանությունը մենք ունենք Շեվչենկոյի մի շարք գլխավոր պոեմները, վորոնց անունները միայն հիշատակվում եյին անցյալում, ինչպես որինալ «Կատերինա», «Կովկաս», «Յերաղ», «Հայդամակներ», «Բատրակուհի», «Մոսկալի ջրհորը», «Բարդի» և այլն։ Այս պոեմներից չատերը արդեն լույս են տեսել պարբերական հրատարակություններում, թերթերում և ժուռնալներում։

Գ. Սարյանը թարգմանել է «Կորզար»-ից մոտ 8000 տող։ Բացի Շեվչենկոյի նշանավոր պոեմներից, այդ հատորում ամփոփված են առաջին անգամ հայերենի թարգմանված բաղամիջի գուժականեր, յերգեր ու բանաստեղծություններ։

Գ. Սարյանի կատարած աշխատանքը խոշոր նշանակություն ունի յեղբայրական Ուկրաինայի մեծ բանաստեղծի յերկերը հայ ընթերցողին լայնորեն ծանոթացնելու տեսակետից։

Գ. Սարյանը հաղթահարել է մեծ դժվարություններ, վորոնք ծառանում են Շեվչենկոյի ամեն մի թարգմանչի առջև։

Գ. Սարյանի թարգմանությունները հիմք են դնում Տարաս Շեվչենկոյի յերկերի հայերեն ավելի լիակատար թարգմանությունը։ Այս փորձը խոշոր նշանակություն կունենա այն պոետների համար, վորոնք ձևումաուկս կլինեն թարգմանելու Շեվչենկոյի առանձին բանաստեղծությունները։

Մենք կարող ենք հպարտանալ, վոր ունենք այժմ հայերեն լեզվով Շեվչենկոյի յերգերից մի ստվար հատոր, մի գործ, վորը հնարավոր եր գլուխ բերել միայն սոցիալիզմի յերկրում, միմիայն Լենինի-Ստալինի կուսակցության ամենորյա հողատարության շնորհիվ։

Բացի Գ. Սարյանից Շեվչենկոյի բանաստեղծությունները թարգմանել են նաև բանաստեղծներ Ն. Զարյանը, Վեսպերը, Ս. Տարոնցին և ուրիշները (թվով 17 հոգի)։

«Կորզարի» հայերեն նոր թարգմանությունը Պետհրատը լույս է ընծայել չքեղ հրատարակությամբ։

Ուկրաինայի հանճարեղ բանաստեղծի ծննդյան հարյուրըսանհինգամյակը կուլտուրական մեծ տոն է նաև հայ ժողովրդի

համար, Պորհրդային Միության մյուս ժողովուրդների հետ միասին։

Սոցիալիստական հայերենի ժողովուրդների ստալինյան բարեկամության և յեղբայրության մեծագույն ապացույցներից են համաչխարհային նշանակություն ունեցող կուլտուրական այնպիսի յերևույթներ, ինչպիսիք են Պուշկինի, Շոթա Ռուստավելու արդեն կատարված հորեյանները, ինչպիսիք են «Մատենի» Դավիթ» եպոսը, Լեոնտովի, Սալաիով-Շեղերինի, Նիզամիի հորեյանները, վորոնք յեռանդով նախապատրաստվում են։

Պորհրդային Միությունը հանդիսանում է կուլտուրայի առաջավոր մարտիկ և համամարդկային մեծ դադախարների գրոչակակիր։

Սոցիալիստական շինարարության խոշոր հաղթանակները ստալինյան յերկու հնգամյակներում, նոր, շրջուցիչ, հաղթանակների ծրագրումը 3-րդ հնգամյակում, սոցիալիստական հայրենիքի անձուրաց դավակների յիդախության ու հերոսության որեցոր աճումը յերկրի պաշտպանության բոլոր ճյուղերում, շլաված ու չտեսնված բարձունքների անընդհատ նվաճումը մեր կյանքի բոլոր բնագավառներում ճոխացվում, դարդարվում են սոցիալիստական կուլտուրայի չողջողուն հաղթանակներով, ամամա հլադիկների հանճարեղ ժառանգություններով։

Վ. ԹԵՐԶԻԲԱՇԵԱՆ

11-2840394

Պլակատ բաց քաղմված Ռւկրահնական Պետերատի կողմից
 Տ. Գ. Շեվչենկոյի ծննդյան 125-ամյակին
 Դործ նկարիչներ Ռոզնիչենկոյի և Յոսինովի

ՏԱՐԱՍ ՇԵՎՉԵՆԿՈՅԻ ԱՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒԹՅԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ԿԱՆՎԱ

- 1814 թ. մարտի 9-ին (նոր տոմարով) Մարինցի գյուղում (Կիեվի մահանգ, Ջվենիգորոդյան գավառ) նորո գյուղացու ընտանիքում, ծնվեց Տարաս Գրիգորյեվիչ Շեվչենկոն:
- 1822 թ. փոքրիկ Տարասին տալիս են «ուսման» մի տիրացույի մոտ:
- 1827 թ. Շեվչենկոն հոտաղ:
- 1829 թ. Շեվչենկոյին վերցնում են վարպես սպասավոր կալվածատեր Ենգելգարդի տունը:
- 1832 թ. Պետերբուրգ տեղափոխված Ենգելգարդը Շեվչենկոյին տալիս է ուսման նկարիչ Շիրյայեվի մոտ:
- 1838 թ. Շեվչենկոյին հորտուքյունից ազատում են ուսման նկարիչ Բրյուկովը և բանաստեղծ Ժուկովսկին, Ենգելգարդին վնարելով նրա փրկագինը 2500 ռ.:
- Տարաս Շեվչենկոն ընդունվում է Գեղարվեստների ակադեմիան:
- Ճարտուքյունից ազատագրվելով Շեվչենկոն գրում է իր բանաստեղծական առաջին յերկերը՝ «Պրինչինա», «Կատերինա» և այլն:
- 1840 թ. լույս է տեսնում Պետերբուրգում Շեվչենկոյի բանաստեղծությունների առաջին ժողովածուն «Կորգար» վերնագրով, վորի մեջ ամփոփված էյին «Մտածությունները», «Կատերինան», «Բարդին», «Իվան Պրիկովան», «Տարասի գիշերը» և այլն:
- 1841 թ. Շեվչենկոն գրում է «Հաղամակներ» պոեմը:
- 1843 թ. բանաստեղծի առաջին համապարհարդարյունը դեպի Ռւկրահնա, այցելություն Կիևիովկա գյուղին, վորտեղ հա անց երկացրել իր մանկությունը: Գրել է «Նագար Ստոդոխան»:

- 1844 թ. Շեվչենկոն գրում է «Բուռն» և «Յերազր»:
- 1845 թ. Շեվչենկոն թողնում է Ակադեմիան և նորից մեկնում Ուկրաինա, գրում է «Կովկասը» և այլն:
- Բանաստեղծը Ուկրաինայում ագիտացիա չէ մղում և նորա գյուղացիության մեջ, կոչ է անում ապստամբվել կալվածատիրական կարգերի դեմ:
- 1847 թ. ցարական ժանդարմները ձերբակալում են Շեվչենկոյին: Բանտարկություն Պետրպավլովսկի բերդում: Վերաբեր շաբաթյան զինվոր Շեվչենկոյին ախարում են Ուսկի ամրոցը խիստ հսկողության տակ, ցարի հրամանով արգելվում է նրան գրել և նկարել:
- 1850 թ. Շեվչենկոն Որենբուրգում: Սպա խաչելվը մատնում է Շեվչենկոյին, մեղադրելով նրան ցարի հրամանը խախտելու մեջ: Շեվչենկոյին խուզարկում, ձերբակալում և հտալով ուղարկում են Նովոպետրովսկի ամրոցը:
- 1857 թ. սկսում է գրել «Որագիրը»: Նույն թվին ազատվում է ախարից:
- 1858 թ. բուլլատրվում է նրան հսկողության տակ ապրել Պետերբուրգում:
- Հանդիպում և ծանոթանում է ռուս հեղափոխական դեմոկրատ գրողների հետ, վարոնց թվում և Չերնիշևսկու հետ:
- 1859 թ. գեղարվեստների ակադեմիայի խորհուրդը Շեվչենկոյին պարգևում է ակադեմիկի կոչում գրավյուրայի գծով (պղնձի վրա):
- Վերջին անգամ ուղեվորվում է դեպի Ուկրաինա, նորա գյուղացիների շրջանում ագիտացիա մղում (առում էր, վոր հարկավոր չեն վոչ ցար, վոչ կալվածատեր, վոչ տերտեր):
- Կրկին ձերբակալություն, գրում է «Շրջելով խրդունի գյուղեր»-ը:
- 1860 թ. Պետերբուրգում գրում է մի շարք յերգեր՝ «Մաբիա», «Ո Տիգրովա» և այլն:
- 1861 թ. հիվանդություն: Գրում է՝ «Սավուդ», «Անցան ջահելության տարիները», «Թեև ընկածին չեն ծեծում», «Ով մարդիկ, մարդիկ» և այլ բանաստեղծություններ:

1861 թ. փետրվարի 14—25-ը վերջին բանաստեղծությունը:

1861 թ. մարտի 10-ին (նոր տոմարով) յերկարատև հիվանդությունից հետո 47 տարեկան հասակում մեռնում է Շեվչենկոն:

Մարտի 12-ին Շեվչենկոյին բաղում են Պետերբուրգում Սմոլնու գերեզմանատանը:

Մարտի 26-ին Շեվչենկոյի մարմինը տեղափոխում են Ուկրաինա և բաղում մի բարձր բլրի վրա, Դենպրի անին Կանեվից յերկու կիլոմետր հեռու:

1923 թ. Շեվչենկոյի գերեզմանի վրա արձան են կանգնեցնում:

Շեվչենկոյի «ՄԻԱՆԳԱՄԱՅՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ Ե, ԱՅՆՊԵՄԻՆ, ՎՈՐՊԵՄԻՆ ՄԵՆՔ ՄԵՋ ՄՈՏ ՉԵՆՔ ԿԱՐՈՂ ՑՈՒՅՑ ՏԱՎ: ՆՈՒՑՆԵՍԿ ԿՈՆՑՈՎԸ ԶԻ ԿԱՐՈՂ ՆՐԱ ՀԵՏ ՀԱՄԵՄԱՏՎԵԼ, ՎՈՐՈՎՀԵՏԵՎ, ԱՌԱՋԻՆ ԻՐ ՄՏՔԵՐՈՎ ՅԵՎ, ԱՆԳԱՄ ԶԳՏՈՒՄՆԵՐՈՎ, ՅԵՐԵՄՆ ՀԵՌԱՆՈՒՄ Ե ԺՈՂՈՎՐԴԻՑ: ԸՆԴՀԱՄԱՌԱԿԸ, ՇԵՎՉԵՆԿՈՅԻ ԽՈՂԵՐԻ ՅԵՎ ՀԱՄԱԿՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱՄԲՈՂՋ ՇՐՋԱՆԸ ԿԱՏԱՐԵԼԱԿԵՍ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒՄ ԵՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՅԱՆԿԻ ԻՄԱՍՏԻՆ ՅԵՎ, ԿԱՌՈՒՅՎԱԾՔԻՆ: ՆԱ ԴՈՒՐՍ Ե ՅԵԿԵԼ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՄԻՋԻՑ, ԱՊՐԵԼ Ե ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՀԵՏ ՅԵՎ ՎՈՋ ՄԻԱՅՆ ՄՏՔՈՎ, ԱՅԼ ՅԵՎ ԿՅԱՆԿԻ ՀԱՆԳԱՄԱՆԴՆԵՐՈՎ, ԱՄՈՒՐ ՈՒ ՍԵՐՏՈՐԵՆ ԿԱՊՎԱԾ Ե ՅԵՎԵԼ ՆՐԱ ՀԵՏ...»:

ԴՈՐՐՈՆՏՈՒԲՈՎ

Տ. Գ. Շելչենկոյի ծննդյան 125-ամյակին լացված արձանի
վեց մետրանոց ֆիգուրը
Գործ արվեստի վաստակավոր գործիչ պրոֆեսոր Մանիգերի

ՏԱՐԱՍ ՇԵՎՉԵՆԿՈՅԻ ՅԵՐԿԵՐԻ ՀԱՅԵՐԵՆ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹՅՈՒՆ- ՆԵՐԸ ՅԵՎ ՆՅՈՒԹԵՐ ՆՐԱ ՄԱՍԻՆ

ԲԻԲԼԻՈԳՐԱՖԻԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱԿ

1879

1

ՇԵՎՉԵՆԿՈ Տ. Մարիամնա: [Պոեմ]:— Ստորագրութիւն՝
Հ. Բ. Բ. Բաղմալեայ հանդիսարան: Վենետիկ, 1879 պրակ
յեռամսյա, հտ. ԼԵ, էջ՝ 51—55

2

ՇԵՎՉԵՆԿՈ Տ. Մաւծութիւն: [Բանաստեղծութիւն]:
—Ստորագրութիւն՝ Հ. Բ. Բ. Բաղմալեայ հանդիսարան:
Վենետիկ, 1879, պրակ յեռամսյա, հտ. ԼԵ, էջ՝ 51

3

ՇԵՎՉԵՆԿՈ Տ. Զարագուշակ բոչնո մը պես: [Բանաստեղ-
ծութիւն]: — «Թառա Շեվչենքո» հոգվածի մեջ:—Ստորագ-
րութիւն՝ Հ. Բ. Բ. Բաղմալեայ հանդիսարան: Վենետիկ,
1879, պրակ յեռամսյա, հտ. ԼԵ, էջ՝ 50

4

ՇԵՎՉԵՆԿՈ Տ. Զի փչեր հովն մեր աշխարհեն... [Համված
«Համալիա» պոեմից]:— Ստորագրութիւն՝ Հ. Բ. Բ. Բաղ-
մալեայ հանդիսարան: Վենետիկ, 1879, պրակ յեռամսյա, հտ
ԼԵ, էջ՝ 49

5

ԹԱՌԱՍ ՇԵՎՉԵՆԿՈ: Ազգային բանաստեղծ փոքր հուսաց:
[Կենսագրական]:— Ստորագրութիւն՝ Հ. Բ. Բ. Բաղմալեայ

վեպ հանդիսարան: Վենետիկ, 1879, պրակ յեռամսյա, հտ 16,
Էջ՝ 38—55

1904

6

Շեվչենկո Տ. Մարիաննա: [Պոեմ]: Քուչներյան Քերովրե-
«Առակը ծաղկաքաղը և ինքնագիրը» զբոսում: Վենետիկ, 1904,
Էջ՝ 394—406

7

Շեվչենկո Տ. Մառնուքյուն: [Բանաստեղծություն]:
Քուչներյան Քերովրե «Առակը ծաղկաքաղը և ինքնագիրը»
զբոսում: Վենետիկ, 1904, Էջ՝ 433

8

Շեվչենկո Տ. Զի փչեք հովն մեր աշխարհեն... [Շեվչեն-
կոյի «Համալիա» վոդևիլից զբաղվածքն պատասխի մը]: Քուչներ-
յան Քերովրե «Առակը ծաղկաքաղը և ինքնագիրը» զբոսում:
Վենետիկ, 1904, Էջ՝ 406—407

9

Շեվչենկո Տ. Զարագուշակ քոչնո մը պես... (Ուրիշ
նմուշ մը Թ. Շեվչենկոյի): [Բանաստեղծություն]: Քուչներյան
Քերովրե «Առակը ծաղկաքաղը և ինքնագիրը» զբոսում: Վենե-
տիկ, 1904, Էջ՝ 408

1911

10

ՍՈՒՈՎՅԱՆ Հ. Ուկրալիայի Պոմբեռնո: (Մահվան 50-
ամյակի առթիվ): Տարադ: Թիֆլիս, 1911, մարտ, № 3
Էջ՝ 38—39

11

ՍՏԵՓԱՆՅԱՆ ՀՈՎՀ. Տարադ Շեվչենկո: [Կենսագրություն]:
Հորիզոն: Թիֆլիս, 1911, մարտի 25, № 64, Էջ՝ 2—3

12

Տ. Գ. Շեվչենկո: [Կյանքը և դործունեությունը]: —Ստո-
րագրություն՝ Յե. Մշակ: Թիֆլիս, 1911, մարտի 10, № 50,
Էջ՝ 3

1914

13

Շեվչենկո Տ. Գյուղ: [Բանաստեղծություն]: Թարգմ.
Աթ. Խնկոյան: Հասկեր: Թիֆլիս, 1914, մայիս, № 5, Էջ՝ 158

14

Շեվչենկո Տ. Կտակը: [Բանաստեղծություն]: Թարգմ.
Աթ. Խնկոյան: Հասկեր: Թիֆլիս, 1914, մայիս, № 5, Էջ՝ 157

15

Շեվչենկո Տ. Պուրակ: [Բանաստեղծություն]: Թարգմ.
Աթ. Խնկոյան: Հասկեր: Թիֆլիս, 1914, մայիս, № 5, Էջ՝ 158

16

ԲԱՂԴԱՍՍԱՐՅԱՆ Հ. Տարադ Շեվչենկո: (1814—1861 թ.):
Ծննդյան հարյուրամյակի առթիվ: [Կենսագրությունը և ստեղ-
ծագործության բնութագիրը]: Հորիզոն: Թիֆլիս, 1914, № 42,
Էջ՝ 2—3

17

ԽՆԿՈՅԱՆ ԱԹԱԲԵԿ: Ամուսնացի Տարադ: (Շեվչենկոյի
ծննդյան 100-ամյակի առթիվ): Հասկեր: Թիֆլիս, 1914, մա-
յիս, № 5, Էջ՝ 153—156

18

ՄԱՂՈՌՈՒՍ Շեվչենկոյի հորեկյանը: [Փոքրիկ հողմած
ծննդյան հարյուրամյակի առթիվ]: Տարադ: Թիֆլիս, 1914,
փետրվար, № 2, Էջ՝ 20

19

ՇԵՎՉԵՆԿՈՅԻ ԳԵՐՏԶՄԱՆԸ: [Նկար]: Հասկեր:
Թիֆլիս, 1914, մայիս, № 5, Էջ՝ 156

ՇԵՎՉԵՆԿՈՅԻ ՀՈՒՆԵԼՅԱՆԻ շուրջը: — Մասրազբույժյուն՝
Հ. Բ. [Մենդյան հարյուրամյակի առթիվ: Հորեկյանի կատա-
րումը Կիևում ցարական մինիստրության արգելումների պայ-
մաններում]: Հորիզոն: Թիֆլիս, 1914, № 40, էջ՝ 3

1918

ՍՈՒՆՎՅԱՆ Հ. Ուկրաինական հանրապետություն: [Շեվ-
չենկոն վերականգնողական ժողովրդի ազատագրության լեյ-
զի]: Տարազ: Թիֆլիս, 1918, № 3—5, էջ՝ 24—25

1936

ՇԵՎՉԵՆԿՈՅԻ Ս. Կտակ: [Բանաստեղծություն]: Ռուսերենից
Թարգ. Նաիրի Չարյան: Սորհրդային Հայաստան: Յե. 1936,
գեղատեքերի 26, № 297

ՇԵՎՉԵՆԿՈՅԻ Ս. Կտակ: [Բանաստեղծություն]: Ռուսերենից
Թարգմ. Ս. Տարոնցի: Գրական թերթ: Յե. 1936, մարտի
20, № 7, էջ՝ 1

ՏԱՐԱՍ ՇԵՎՉԵՆԿՈՅԻ: Ինֆանկար: Գրական թերթ: Յե.
1936, մարտի 20, № 7, էջ՝ 2

ՏԱՐԱՍ ՇԵՎՉԵՆԿՈՅԻ: [Առաջնորդող]: [Նրա պոեզիայի սեղմ
բնութագիրը]: Գրական թերթ: Յե. 1936, մարտի 20, № 7,
էջ՝ 1

ՏԱՐԱՍ ՇԵՎՉԵՆԿՈՅԻ ղազաղում: [Նկար] Գրական քերթ:
Յե. 1936, մարտի 20, № 7, էջ՝ 1

ԹԵՐԶԻԲԱՇՅԱՆ Վ. Տարաս Շեվչենկոն հայկական երկ մա-
մաժուլում: Գրական թերթ: Յե. 1936, մարտի 31, № 8,
էջ՝ 2

1938

ՇԵՎՉԵՆԿՈՅԻ Ս. Կատերինա: (Վ. Ա. Ժուկովսկուն ի հուշ
22 ապրիլի 1938 թ.): Պոեմ: Թարգմ. Գ. Սարյան: Սորհրդա-
յին գրականություն: Յե. 1938, № 10, էջ՝ 58—66

ՇԵՎՉԵՆԿՈՅԻ Ս. Հարուստ ե իմ մայրը ապրում... [Բանաս-
տեղծություն]: Թարգմ. Գ. Սարյան: Սորհրդային գրականու-
թյուն: Յե. 1938, № 5, էջ՝ 106

ՇԵՎՉԵՆԿՈՅԻ Ս. Զորից դեմ ձոր անհատակ... [Բանաստեղ-
ծություն]: Թարգմ. Գ. Սարյան: Գրական թերթ: Յե. 1938,
սեպտեմբերի 18, № 41, էջ՝ 3

ՇԵՎՉԵՆԿՈՅԻ Ս. Մարգարե: [Բանաստեղծություն]: Թարգմ.
Գ. Սարյան: Սորհրդային գրականություն: Յե. 1938 № 5,
էջ՝ 107

ՇԵՎՉԵՆԿՈՅԻ Ս. Միևնույն ե ինձ քե Ուկրաինա... [Բանաս-
տեղծություն]: Թարգմ. Գ. Սարյան: Գրական թերթ: Յե.
1938, սեպտեմբերի 14, № 41, էջ՝ 3

ՇԵՎՉԵՆԿՈՅԻ Ս. Սավուլ: [Բանաստեղծություն]: Թարգմ.
Գ. Սարյան: Գրական թերթ: Յե. 1938, նոյեմբերի 15, №
48, էջ՝ 1

ՇԵՎՉԵՆԿՈՅԻ Ս. Սեվադիլ ես ինչի՞ց այդպես... [Բանաս-
տեղծություն]: Թարգմ. Գ. Սարյան: Սորհրդային գրակա-
նություն: Յե. 1938, № 5, էջ՝ 105

35

ՇԵՎՉԵՆԿՈ Ս. Տրորեցի կաժանք յես... Թարգմ. Գ. Սար-
յան: Խորհրդային զբաղանություն: Յե. 1938, № 5, էջ՝ 105

36

Ս. Գ. ՇԵՎՉԵՆԿՈՅԻ ծննդյան 125-ամյակի նախորդակին:
[Մոսկվա: Վրաստան: Թուրքմենստան: Բելոռուսիա: Մ. Չոչ-
չենկոյի պատմաճանաչող Տարաս Շեվչենկոյի մասին]: [Հորեյա-
նական նախադասարարությունների խորհրդակ]: Գրական
թերթ: Յե. 1938, հոկտեմբերի 22, № 45, էջ՝ 1

1939

37

ՇԵՎՉԵՆԿՈ Ս. Կորգար: Թարգմանեց Գ. Սարյան: Յե.
Պետհրատ, 1939, կազմ. ճախատարգմ. պորտր. 363, [3] էջ
(21×15) զինը 12 ս.

Տխորոսաթերթից առաջ լրացուցիչ տխորոսաթերթ ուկրա-
ներեն:

ԲՈՎԱՆԳԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆ

ՄԻՆՉԵՎ ԵՔՍՈՐ

Կատերինա

Բարդի

Ո՛ խոհեր իմ

Հայդամակներ

Յերազ

Ինչու յեմ յես տխուր

Գագուլին

Հերետիկոս

Մեծ նկուղ

Սուրստովա

Կովկաս

Իմ բարեկամական ուղերձը

Յուրա հովիտ

Անցնում եմ որեր

Կոսակ

ԱՔՍՈՐՈՒՄ

Ոյ, մենակ եմ, մենակ
 Զորակից դեմ ձորակ
 Միևնույն ե ինձ
 Մայիսյան յերեկո
 Ոյ յերիզներ, ուղիղ կարեր
 Արժաներ
 Մարգարե
 Թե մաշիկներ ունենայի
 Յեղ հարուստ եմ յես
 Հարուստ ե իմ մայրը ապրում
 Ոյ, քնիք, քնիք
 Սեվացի ես ինչի՞ց այդպես
 Տրորեցի կածանը յես
 Ապրում եմ գերի
 Փողոցի մեջ
 Հանապարհները այն յերկրում
 Վառվում են լույսեր
 Մռակալի ջրհորը

ԱՔՍՈՐՈՒՄ ՀԵՏՈ

Կրոնախելը

Բախտ

N N Այնպես ինչպես դու

Յեթն լինեյիք մեր հարբած Բողոքան

Հուդայի յերկրում

Ովսյայի, գլուխ ԺԳ (նմանություն)

Մի սեվահոն սիրուն աղջիկ

Աղոթքներ

Դնեպրովյան գետածոցին

Մեծանում եյին

Աշխարհ

Կույսերի հիմեր

Գլիկերիան

Յեղ Գալիկեյը և Արքիմեդը

Կկառուցեմ յես

Ոյ դու կաղնուտ

Վաչ, յես աստծուն չեմ հախստում

Սավուզ

Թեև ընկածին

Այստեղ ամենուր

Ո, մարդիկ, մարդիկ

Գնում եմ մի որ յես գիշերով

Յեղի եմ ռազմեր

Խնչիս եմ պետք

Բատրակուհի

Ծանոթություններ

Կյանքի և ստեղծագործության գլխավոր թվականները

38

ՇԵՎՉԵՆԿՈ ՏԱՐԱՍ: Կորգար: (Բանաստեղծություններ և պոեմներ): Թարգմանեց Գեղամ Սարյան: Խմբ. Արագի. ՅԵ. Պետրոս, ՀԼԿՑԵՄ Կենտրոնին կից Մանկա-Պատանեկական գրականության բաժին, 1939 [մամուլի տակ է]:

ԲՈՎԱՆԴԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. ԲՈՆԱՍՏԵՂԺՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Կտակ
2. Մարգարե
3. Սեվացի ես ինչից այդպես
4. Գնում եմ մի որ յես գիշերով
5. Ապրում եմ գերի մեծանությունքյան մեջ...
6. Դնեպրովսկու ծովածոցին...
7. Ինչու յեմ յես տխուր...
8. Ո, քնիք, քնիք...
9. Սավուզ
10. Մայիսյան յերեկո...
11. Հարուստ ե իմ մայրը ապրում...
12. Տրորեցի կածանը յես...
13. Թե մաշիկներ ունենայի...
14. Ո, աղջիկ եմ յես մենակ
15. Կույսերի հիմեր

11. Պ Ա Ե Մ Ն Ե Ր

1. Յեվ մեռած և կենդանի
2. Կովկաս
3. Բաարակուհի

39

Շեվչենկո Ս. Այս, մեռակ եմ յես, մեռակ... [Բանաստեղծություն]: Թարգմ. Գ. Շահյան: Կոմունիստ: Բազու, 1939, մարտի 9, № 55, էջ՝ 3

40

Շեվչենկո Ս. Այս, մեռակ եմ յես, մեռակ... [Բանաստեղծություն]: Թարգմ. Գ. Սարգսյան: Բանվոր: Լենինական, 1939, մարտի 9, № 55, էջ՝ 3

41

Շեվչենկո Ս. Անցնում եմ որեր, գիշերներ սահում... [Բանաստեղծություն]: Թարգմ. Վ. Աղասյան: Խորհրդային գրող: Բազու, 1939, № 2, էջ՝ 56

42

Շեվչենկո Ս. Ապրում եմ գերի [Բանաստեղծություն]: Թարգմ. Գ. Սարգսյան: Խորհրդային գրականություն: Յե. 1939, № 3—4

43

Շեվչենկո Ս. Բարդի: [Բանաստեղծություն]: Թարգմ. Գ. Սարգսյան: Խորհրդային Հայաստան: Յե. 1939, հունվարի 18, № 15, էջ՝ 3

44

Շեվչենկո Ս. Գարշելի յե շուրջս ամենուր: [Բանաստեղծություն]: Թարգմ. Վարդ. Սիմոնյան: Խորհրդային Վրաստան: Թբիլիսի, 1939, մարտի 9, № 55, էջ՝ 2

45

Շեվչենկո Ս. Թե գիտեցայիք, ո ղուք պարսններ... [Բանաստեղծություն]: Թարգմ. Սամվել: Խորհրդային գրող: Բազու, 1939, № 2, էջ՝ 55—56

32

46

Շեվչենկո Ս. Թեև չեմ ծեծում յերբեք պառկածին... [Բանաստեղծություն]: Թարգմ. Սամվել: Կոմունիստ: Բազու, 1939, մարտի 9, № 55, էջ՝ 3

47

Շեվչենկո Ս. Ինձ համար մեկ ե քե յես չեմ լինի... [Բանաստեղծություն]: Թարգմ. Աշոտ Գրիգորյան: Կոմունիստ, Բազու, 1939, մարտի 9, № 55, էջ՝ 3

48

Շեվչենկո Ս. Լույսերը վառվում եմ, որկեսարը նվագում... [Բանաստեղծություն]: Թարգմ. Վեսպեր: Սվանադար: Յե. 1939, մարտի 9, № 55, էջ՝ 3

49

Շեվչենկո Ս. Լույսերը վառվում եմ, նվագախումբը նվագում... [Բանաստեղծություն]: Թարգմ. Աշոտ Գրիգորյան: Կոմունիստ: Բազու, 1939, մարտի 9, № 55, էջ՝ 3

50

Շեվչենկո Ս. Կիսմառից նորից սիրով... [Բանաստեղծություն]: Թարգմ. Աշոտ Գրիգորյան: Կոմունիստ: Բազու, 1939, մարտի 9, № 55, էջ՝ 3

51

Շեվչենկո Ս. Կկառուցեմ յես մի փոքրիկ տնակ... [Բանաստեղծություն]: Թարգմ. Գ. Սարգսյան: Խորհրդային գրականություն: Յե. 1939, № 3—4

52

Շեվչենկո Ս. Կովկաս: Իմ անկեղծ Յակով Դերամենին (Հատված պոեմից): Թարգմ. Գ. Սարգսյան: Կոմունիստ: Բազու, 1939, մարտի 9, № 55, էջ՝ 3

53

Շեվչենկո Ս. Կովկաս: Իմ անկեղծ Յակով Դերամենին: [Պոեմ]: Թարգմ. Գ. Սարգսյան: Գրական թերթ: Յե. 1939, հունվար 12, № 1, էջ՝ 2

33

54

ՇԵՎՉԵՆԿՈ Տ. Կտակ: [Բանաստեղծություն]: Թարգմ. Բաբկեն Կարապետյան: Խորհրդային Հայաստան: Յե. 1939, մարտի 9, № 55, էջ՝ 3

55

ՇԵՎՉԵՆԿՈ Տ. Կտակ: [Բանաստեղծություն] Թարգմ. Գ. Սարյան: Խորհրդային գրականություն: Յե. 1939, № 3—4.— Բանլոր Լենինական, 1939, մարտի 9, № 55, էջ՝ 3.— Պիոներ կանչ: Յե. 1939, մարտի 10, № 12, էջ՝ 3

56

ՇԵՎՉԵՆԿՈ Տ. Հարուստ ե իմ մայրը ապրում... [Բանաստեղծություն]: Թարգմ. Գ. Սարյան: Խորհրդային Հայաստան: Յե. 1939, մարտի 9, № 55, էջ՝ 3

57

ՇԵՎՉԵՆԿՈ Տ. Հեյ իմ խոհեր, հեյ իմ խոհեր... [Բանաստեղծություն]: Թարգմ. Աշոտ Գրաշի: Խորհրդային գրող: Բազու, 1939, № 2, էջ՝ 52—54

58

ՇԵՎՉԵՆԿՈ Տ. Հոգմե սուլում փողոցի մեջ... [Բանաստեղծություն]: Թարգմ. Աշոտ Գրիգորյան: Կոմունիստ: Բազու, 1939, մարտի 9, № 55, էջ՝ 3

59

ՇԵՎՉԵՆԿՈ Տ. Զորերից դեմ ձորեր են... [Բանաստեղծություն]: Թարգմ. Գ. Շահյան: Կոմունիստ: Բազու, 1939, մարտի 9, № 55, էջ՝ 3

60

ՇԵՎՉԵՆԿՈ Տ. Ղուլը: [Պոեմ]: (Հատված): Թարգմ. Արշ. Վարդանյան: Խորհրդային Վրաստան: Թբիլիսի: 1939, մարտի 5, № 52, էջ՝ 3

61

ՇԵՎՉԵՆԿՈ Տ. Մեզն ե պատել բողի պես... [Բանաստեղծություն]: Թարգմ. Վարդ. Սիմոնյան: Խորհրդային Վրաստան: Թբիլիսի, 1939, մարտի 9, № 55, էջ՝ 2

Դեկտառով գործի ետքից ըստ Շեվչենկոյի «Հայրամանկ» լրագրի
Գործից Կրիստինայի գեղարվեստական տեղումներ
տեղեկություններ ուսանող Մ. Գյուլենկովի

ՇԵՎՉԵՆԿՈ Տ. Մուսա: [Բանաստեղծություն]: Ուկրաինե-
րից թարգմ. Մ. Բ. Խորհրդային Վրաստան: Թբիլիսի, 1939,
մարտի 5, № 52, էջ՝ 3

63

ՇԵՎՉԵՆԿՈ Տ. Յեղավ ժամանակ, որերից մեկ որ... [Բա-
նաստեղծություն]: Թարգմ. Աշոտ Շայրոն: Գրական թերթ:
Յե. 1939, մարտի 5, № 3, էջ՝ 3

64

ՇԵՎՉԵՆԿՈ Տ. Յերեմ գամբաներ: [Բանաստեղծություն]:
Թարգմ. Արշ. Վարդանյան: Խորհրդային Վրաստան: Թբիլի-
սի, 1939, մարտի 9, № 55, էջ՝ 2

65

ՇԵՎՉԵՆԿՈ Տ. Շուշան: [Բանաստեղծություն]: Թարգմ.
Գ. Սարյան: Խորհրդային Հայաստան: Յե. 1939, մարտի 9,
№ 55, էջ՝ 3.— Խորհրդային դպրոց: Յե. 1939, հունվարի 16,
№ 7, էջ՝ 3

66

ՇԵՎՉԵՆԿՈ Տ. Ո, մարդիկ մարդիկ... [Բանաստեղծու-
թյուն]: Թարգմ. Աշոտ Գրիգորյան: Կոմունիստ: Բաղու, 1939,
մարտի 9, № 55, էջ՝ 3

67

ՇԵՎՉԵՆԿՈ Տ. Ո, քնիք, քնիք: [Բանաստեղծություն]:
Թարգմ. Գ. Սարյան: Խորհրդային գրականություն: Յե.
1939, № 3—4

68

ՇԵՎՉԵՆԿՈ Տ. Սևացի ես ինչի՞ց այդպես... [Բանաստեղ-
ծություն]: Թարգմ. Գ. Սարյան: Խորհրդային Հայաստան:
Յե. 1939, մարտի 9, № 55, էջ՝ 3

69

ՇԵՎՉԵՆԿՈ Տ. Փոքրիկ Մարյանային: [Բանաստեղծու-
թյուն]: Թարգմ. Վեսպեր: Ավանդարդ: Յե. 1939, մարտի 9,
№ 55, էջ՝ 3

70

ՇԵՎՉԵՆԿՈ Տ.: Քնած եմ: [Բանաստեղծություն]: Թարգմ.
Հ. Հայրապետյան: Պիոներ կանչ: Յե. 1939, մարտի 10, №
19, էջ՝ 3

ՇԵՎՉԵՆԿՈՅԻՆ ՆՎԻՐՎԱԾ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

71

ՊԱՍՊԵՍԱՆ ՌԱՖԻԿ: Ո՛ր Տաքա... [Բանաստեղծություն]:
Պիոներ կանչ: Յե. 1939, մարտի 10, № 19, էջ՝ 1

72

ԾԱՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱՊՈԼԵՈՆ: Տաքա Շեվչենկոյին: [Բանաս-
տեղծություն]: Ավանդարդ: Յե. 1939, մարտի 9, № 55,
էջ՝ 2

73

ՇԱՅԲՈՆ ԱՇՈՏ: Տաքա Շեվչենկո: [Բանաստեղծություն]:
Գրական թերթ: Յե. 1939, մարտի 5, № 8, էջ՝ 3

74

ՆԱՎԹԼՈՒՂԵԼԻ ՇԱՔՐՈ: Տաքա Շեվչենկոյի հիշատակին:
[Բանաստեղծություն]: Վրացերենից թարգմ. Հովհ. Կարապետ-
յան: Խորհրդային Վրաստան: Թբիլիսի, 1939, մարտի 9, №
55, էջ՝ 2

Հ Ո Ք Վ Ա Ծ Ն Ե Ր

75

ԱԶԱՏՈՒԹՅԱՆ քերգիչը: [Առաջնորդող]: Ավանդարդ: Յե.
1939, մարտի 9, № 55, էջ՝ 1

76

ԱԼՏՄԱՆ ՊՅՈՏՐ: Տ. Գ. Շեվչենկո: (Կենսագրական աղ-
նարկ): Թարգմ. Ա. Հ. Խորհրդային գրականություն: Յե.
1939, № 3—4

77

ԱԼՏՄԱՆ ՊՅՈՏՐ: Տ. Գ. Շեվչենկո: (Կենսագրական աղ-
նարկ): Թարգմ. Ա. Հ. Յե. Պետհրատ, 1939, [Մամուլի տակ
է]

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ, ՀԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ մարտիկի կյանքը: (Կենսագրական տեղեկություններ): Բանվոր: *Լենինական*, 1939, մարտի 9, № 55, էջ՝ 3

ԲԵԼԶԻԿՈՎ Ն: Ժողովրդական մեծ բանաստեղծը: [Կյանքի և ստեղծագործությունների ուղին: Խորհրդային Վրաստան: Թբիլիսի, 1939, մարտի 9, № 55, էջ՝ 1

ԲԵՐԻՋՈՎ Պ. Ժողովրդական մեծ պոետը: *Ալանդարդ*: Յե. 1939, մարտի 9, № 55, էջ՝ 2—3

ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ Ա. Տարաս Շեվչենկո: [Կենսագրական]: Ճորտի լերեսան. Պատանի դուստնը. Շեվչենկոն Պետերբուրգում. Բանաստեղծն աքսորված): Պիոներ կանչ: Յե. 1939, մարտի 10, № 19, էջ՝ 3

ԴԱԴԻԱՆԻ ՇԱՎԱ, ՇԵՎՉԵՆԿՈՅԻ հորեկանի հանրապետական կոմիտեի նախագահ: Մեծ բարեկամության յերգիչը: Խորհրդային Վրաստան: Թբիլիսի, 1939, մարտի 9, № 55, էջ՝ 2

ՋՈՇՉԵՆԿՈ Մ. Ժողովրդական պոետը: [Հեղինակի «Տարաս Շեվչենկո» կենսագրական վիպակի առաջին գլուխն է]: Բանվոր: *Լենինական*, 1939, մարտի 9, № 55, էջ՝ 3

ԹԵՐԶԻԲԱՇՅԱՆ Վ. Տ. Գ. Շեվչենկոն հայ գրականության մեջ: Յե. Պետհրատ, 1939, (մամուլի տակ է)

ԹԵՐԶԻԲԱՇՅԱՆ Վ. Տարաս Շեվչենկոն հայ գրականության մեջ: Խորհրդային զրականություն: Յե. 1939, № 3—4

ԹԵՐԻԶԻԲԱՇՅԱՆ Վ. Տարաս Շեվչենկոն և հայ գրականությունը: Գրական թերթ: Յե. 1939, մարտի 5, № 8, էջ՝ 3—4.— Խորհրդային Հայաստան: Յե. 1939, մարտի 9, № 55, էջ՝ 3

ԹՈՒՄԱՆՅԱՆ Ն [ՎԱՐԴ]: Շեվչենկոյի շուրջը: [Հուլիկ բանաստեղծ Հովհ. Թումանյանի վերաբերմունքից դեպի Շեվչենկոն]: Գրական թերթ: Յե. 1939, մարտի 5, № 8, էջ՝ 3

ԺՈՂՈՎՐԻՍԱԿԱՆ մեծ պոետը: [Սոաշնորդող]: Կոմունիստ: Բազու, 1939, մարտի 9, № 55, էջ՝ 1

ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆ ԲԱԲԿԵՆ: Ժողովրդական մեծ բանաստեղծը: Խորհրդային Հայաստան: Յե. 1939, հունվարի 18, № 15, էջ՝ 3

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ տեղեկություններ Շեվչենկոյի մասին: Խորհրդային Հայաստան: Յե. 1939, հունվարի 18, № 15 էջ՝ 3

ԿՈԼԱՍ ՅԱԿՈԻԲ, Բելոռուսիայի Ժողովրդական բանաստեղծ Ջանչանալի: Շեվչենկոն մեր սիրելի բանաստեղծն է: Խորհրդային Վրաստան: Թբիլիսի, 1939, մարտի 9, № 55, էջ՝ 2

ԿՈՍՏԱԿ Դ. Շեվչենկոն և Գորկին: Կոմունիստ: Բազու, 1939, մարտի 6, № 53, էջ՝ 2

ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ ՌՈՒՍԵԹ: Ուկրաինական Ժողովրդի մեծագույն պոետը: Խորհրդային դպրոց: Յե. 1939, հունվարի 16, № 7, էջ՝ 3

ՈՒԿՐԱՆԱԿԱՆ Ժողովրդի համարեղ գավալը: [Սոաշնորդող]: Բանվոր: *Լենինական*, 1939, մարտի 9, № 55, էջ՝ 1

ՈՒԿՐԱՒՆԱԿԱՆ ժողովրդի հանճարեղ զավակը: [Գրական-
կենսագրական ակնարկ]: Գրական թերթ: Յե. 1939, մարտի
5, № 8, էջ՝ 3

96

ԶԻՔՈՎԱՆԻ ՍԻՄՈՆ, Վրացական պոետ, չքանչանակիր:
Զգայուն բանաստեղծը: Խորհրդային Վրաստան, Թբիլիսի,
1939, մարտի 9, № 55, էջ՝ 2

97

ՊԱՎԼԵՆԿՈ Պ. Մեծ պոետի կյանքն ու գործունեությունը:
Խորհրդային Հայաստան: Յե. 1939, մարտի 9, № 55, էջ՝ 3.—
Կոմունիստ: Բազու, 1939, մարտի 9, № 55, էջ՝ 2

98

ՍԿՐԼՅԱԲԵՆԿՈ ՍԻՄՅՈՆ: Բանաստեղծի հայրենիքում: [Շեկ-
չենկոյի ծննդավայրը ներկայումս]: Խորհրդային գրող: Բա-
զու, 1939, № 2, էջ՝ 48—51

99

ՍՈՒՐԿՈՎ ԱԼԵԿՍԵՅ, չքանչանակիր պոետ: Տաբախի իդմ
իբրականացավ: Բանվոր: Լենինական, 1939, մարտի 9, №
55, էջ՝ 3

100

ՏԱՐԱՍ ՇԵՎՉԵՆԿՈՅԻ կյանքի և ստեղծագործության հա-
մառոտ տոմարագրություն: Գրական թերթ: Յե. 1939, մար-
տի 5, № 8, էջ՝ 3

ՀՈՐԵԼՅԱՆԱԿԱՆ ՆՅՈՒԹԵՐ

101

ԱԴՐԲԵԶԱՆՅԱՆ գրականության յերեկո նվիրված Տաբա-
շեվչենկոյին: [Հ. Ս. Գ. Միլոթյան. աղբյուրների սեկցիա-
յում]: Գրական թերթ: Յե. 1939, մարտի 15, № 9, էջ՝ 4

102

ԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒԻՐ: Տաբաշեվչենկոյի ծննդյան 125-ամյա-
կին նվիրված մրցանակաբաշխության արդյունքները: Խոր-
հրդային գրող: Բազու, 1939, № 2, էջ՝ 78

103

ԽՍՀՄ ԳԵՐԱԳՈՒՅՆ ԽՈՐՀՐԴԻ Նախագահության հրամանագի-
րը պոետ Ս. Գ. Շեվչենկոյի հիշատակի հավերժացման մասին,
որա ծննդյան 125-ամյակի կապակցությամբ: Խորհրդային Հա-
յաստան: Յե. 1939, մարտի 9, № 55, էջ՝ 1.— Ավանդարդ: Յե.
1939, մարտի 9, № 55, էջ՝ 1.— Բանվոր: Լենինական, 1939,
մարտի 9, № 55, էջ՝ 1

104

ԽՐՈՒՇՉԵՎ Ն. Ս. Ս. Գ. Շեվչենկոյի արձանի բացումը
Կիյեվում: Ն. Ս. Խրուշչևիի հառը: Խորհրդային Վրաստան:
Թբիլիսի, 1939, մարտի 8, № 54, էջ՝ 2

105

«ԿՈՐԶԱՐ»-ի նոր հրատարակությունը: [Գոսլիտիզդատի]:
Գրական թերթ: Յե. 1939, մարտի 15, № 9, էջ՝ 4

106

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐՈՂՆԵՐԻ բրիգադը մեկնեց Ուկրաինա:
[Շեվչենկոյի հորեկյանին մասնակցելու համար]: Ավանդարդ:
Յե. 1939, մարտի 5, № 52, էջ՝ 4

107

ՅՐԵԿՈ ՆՎԻՐՎԱՆ ուկրաինական մեծ բանաստեղծ Ս. Շեվ-
չենկոյի ծննդյան 125-ամյակին: [Գրողների տանը]: Ավան-
դարդ: Յե. 1939, մարտի 9, № 55, էջ՝ 4

108

ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏՎՈՒՄ ԵՆ Տաբաշեվչենկոյի ծննդյան 125-
ամյակին: [Հրատարակութուններ, զեկուցումներ, յերեկոներ]:
Ավանդարդ: Յե. 1939, հունվարի 28, № 22, էջ՝ 4

109

ՇԵՎՉԵՆԿՈՅԻ ԾՆՆՂՅԱՆ 125-ամյա տոնակատարությունը
Կիյեվում: Կոմունիստ: Բազու, 1939, մարտի 9, № 55, էջ՝ 3

110

ՇԵՎՉԵՆԿՈՅԻ ՀՈՐԵԼՅԱՆԻ առթիվ: [Մոսկվայի ՊԼՄ. գեղ.
հրատարակչության հրատարակութունների մասին]: Կոմու-
նիստ: Բազու, 1939, մարտի 9, № 55, էջ՝ 4

28. Կտակ—14, 22, 23, 37, 38, 54, 55
 29. Կրոնականներ —37
 30. Հայդամակներ —37
 31. Հարուստ ե իմ մայրը ապրում —
 29, 37, 38, 56,
 32. Հեյ իմ խոհեր, հեյ
 իմ խոհեր—57
 33. Հերետիկոս —37
 34. Հոգին ե սուրում փողոցի մեջ—37, 58
 35. Հուզայի յերկրում—37
 36. Ջորից դեն ձոր անհատակ—30, 37, 59
 37. Հուր —60
 38. Ճանապարհներն այն յերկրում—37
 39. Մայիսյան յերկրում—37, 38
 40. Մարգարե —31, 37, 38
 41. Մարիաննա—1, 6
 42. Մեզն ե պատիլ քողի պես—61
 43. Մեծ նկուղ—37
 44. Մեծանում էլին—37
 45. Մի սեահոն արևուն աղջիկ—37
 46. Միկնույնի ինձ թե Ուկրաինա—32, 37, 47
 47. Մոսկալի ջրհորը—37
 48. Մուսա —62
 49. Մտածություն—2, 7
 50. Յեզ Գալիլեյի ե Աբբեմեդը—37
 51. Յեզ հարուստ եմ յես—37
 52. Յեթե լինելիք, մեր հարբած
 բողբոս—37
 53. Յեղալ ժամանակ արեղից մեկ որ—63
 54. Յեղիլ են ռադմեր—37
 55. Յերադ —37
 56. Յերեր ճամբաներ—64
 57. Շուշան—65
 58. Ո, խոհեր իմ—37
 59. Ո, մարդիկ, մարդիկ—37, 66
 60. Ոյ դու, կաղնուտ—37
 61. Ոյ յերեղներ, ուղիղ կարեր—37
 62. Ո, քնիր քնիր—37, 38, 67
 63. Ովայի, գլուխ ԺԴ (նմանու-
 թյուն)—37
 64. Չարագուշակ թռչնո մը պես —3, 9
 65. Չի փչեր հոգն մեր աշխարհեն—4, 8
 66. Պուրակ—15
 67. Մավուդ—33, 37, 38

Завещание
 Юродивый
 Гайдамаки

Мать в шелку меня родила

Думы мои, думы мои
 Еретик
 По улице ветер веет
 Во Иудее во дни они
 За оврагом овраг
 Невольник

Майский вечер
 Пророк
 Марианна
 Туман плывет долинами
 Подземелье
 Росли вдвоем они
 Черноброва и красива
 Мне всеравно, в Украине
 ль буду
 Солдатов колодез
 Муза
 Думка
 И Архимед и Галилей
 И богата я, и красива

Когда бы ты, Богдан наш пьяный

Сражения были, распри
 Сон
 Три дороги
 Лиля
 О думы мои,
 О, люди бедные земные
 Ой дуброва черноброва
 Ой, строчечку да к строчечке
 Ой баю, баю, качаю сына

Оси, глава XIV Подражание.

Гамалия

Саул

68. Սևացել ես ինչից աղբակ—34, 37, 38, 68
 69. Սուրտով—37
 70. Վոչ յես ասածուն չեմ հավատում—37
 71. Տրոքեցի կածանը յես—35, 37, 38
 72. Ցուրտ հովիտ—37
 73. Փոքրիկ Մարյանային—69
 74. Քնած են —70

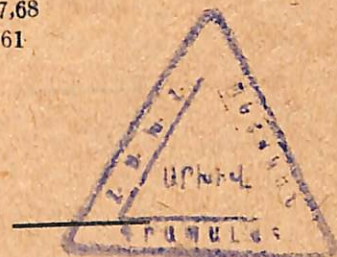
Отчего ты почернел
 Субботово
 Нет, бога я не упрекаю
 Протоптала я тропочку
 Холодный яр.
 Маленькой Марьяне

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ.—Շեփհեղոյի յերկերի հայերեն թարգմանու-
 թյունները յոթի նկատմամբ հնարավոր չի յեղել պարզել, թե նրանք
 ուղեւորեն վոր վերնագրերին են համապատասխանում, ուստի վեր-
 նագրերի ուղեւորեն ցանկում նրանց դիմաց ցույց չի տրված ուղե-
 սերին վերնագրերը:

Միկնույն բանաստեղծութեան հայերեն տար-
 րեր թարգմանությունները արված են մեկ վերնագրով: Որինակ
 № 1 և № 14-ը:

ԹԱՐԳՄԱՆԻՋՆԵՐԻ ԱՆՎԱՆԱԿԱՆ ՑԱՆԿԱՐԱՆ

- Աղայան Վ.—41
 Գրաչի Աշոտ—57
 Դրեգորյան Աշոտ—47, 49, 50, 58, 66
 Զարյան Նաիրի—22
 Խնկոյան Աթ.—13, 14, 15
 Կարապետյան Բարդին—54
 Հայրապետյան Հ.—70
 Մ. Բ.—62
 Շահյան Գ.—39, 59
 Շայրոն Ա.—63
 Մամիկ—45, 46
 Սարյան Գ.—28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 40, 42, 43, 51, 52, 53,
 55, 56, 65, 67, 68
 Սիմոնյան Վարդ—44, 61
 Վարդանյան Արշ.—60
 Վասպի—48, 69
 Տարոնցի Ս.—23
 Ք. Ք.—1, 2, 3, 4

ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐԻ ԱՆՎԱՆԱԿԱՆ ՑԱՆԿԱՐԱՆ

Այտման Պ.—	76, 77
Բեղիկով Ն.—	79
Բերեղով Պ.—	80
Գրիգորյան Ա.—	81
Դադիանի Շալվա—	82
Յե.—	12
Զոչենկո Մ.—	36, 83
Թերզիբաշյան Վ.—	27, 84, 85, 86
Թումանյան, Նվարդ—	87
Խնկոյան Աթ.—	15
Խրուշչևի Ն. Ս.—	104
Մատուրյան, Նապակուն—	72
Կասպյան Ռաֆիկ—	71
Կարապետյան Բաբկեն—	89
Կոլաս Յակուբ—	91
Կոռաբկ Դ.—	92
Նավթուղելի Շաբբո—	74
Շալբոն Աշոտ—	73
Չիբովանի Սիմոն—	96
Պավլենկո Պ.—	97
Սկրլյաբենկո Սիմյոն—	98
Սուրիով Ալեքսեյ—	99
Ստեփանյան Հ.—	11
Սոլովյան Հ.—	10, 21
Ք. Ք.—	5

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1 *	6
2. Տարած Շեվչենկոն և հայ գրականությունը Վ. Թերզիբաշյան	7
3. Տարած Շեվչենկոյի ստեղծագործություն ժամանակագրական կանոն	19
4. Տարած Շեվչենկոյի յերկերի հայերեն թարգմանությունները և նյութեր նրա մասին Բիբլիոգրաֆիական ցուցակ	23
Ցանկարաններ ա. Շեվչենկոյի յերկերի թարգմանությունների այբբենական ցանկարան	43
բ. Թարգմանիչների անվանական ցանկարան	45
գ. Հեղինակների անվանական ցանկարան	46
6. Իլյուստրացիաներ	

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0928104

ԳԻՆԸ 1 ՌՈՒՐ.

410

//

28403